

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش‌های سیاسی

وحدت جهان اسلام و چهل سالگی انقلاب

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش‌های زیر قابل دسترس است:

– وب‌سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

گروه سیاسی

دستاوردهای راهبرد اتحاد اسلامی در چهل سال انقلاب

□ مقدمه

انقلاب اسلامی در وضعیتی به پیروزی رسید که جهان اسلام در ضعف و حقارت بود. چند سالی بود که شکست اعراب از رژیم صهیونیستی یاس و ناامیدی را در جهان عرب حاکم کرده بود و زمینه سازی برای به سازش کشاندن پیشگام جهان عرب یعنی مصر با رژیم صهیونیستی صورت گرفته بود. رژیم پهلوی ژاندارم امریکا در منطقه بود تا با هزینه ملت‌های منطقه، امنیت انرژی مورد نیاز غرب فراهم شود. با پیروزی انقلاب اسلامی اما فضا تغییر کرد. نسیم بازگشت به هویت اسلامی جهان اسلام را در نوردید. انقلاب اسلامی ایران نه تنها در جهان الگو و سرمشقی برای دیگر کشورهای اسلامی و ترغیب مسلمانان به بازگشت به هویت دینی و اسلامی شد، بلکه در داخل نیز جهش عظیمی در زمینه‌های گوناگون اجتماعی - اقتصادی و سیاسی ایجاد کرد و چهره کشور را دگرگون ساخت.

از طرف دیگر پیروزی انقلاب اسلامی، این دستاورد جهانی و عظیم را برای جامعه اسلامی جهان داشته است که بتواند با اختلاف‌افکنی دشمنان در بین مذاهب اسلامی مقابله کرده و متقابلاً زمینه‌های عملی هرچه بیشتر این همبستگی و وحدت را در سطح داخل و خارج فراهم نماید. اکنون می‌توان گفت انتخاب شعار قدس محور وحدت امت به منزله شعار سی و دومین کنفرانس بین المللی وحدت

اسلامی در چهلمین سال پیروزی انقلاب اسلامی تا چه حد به جا و مناسب است. در نوشتار حاضر به طور مختصر به برخی دستاوردها و تاثیرات راهبرد وحدت اسلامی و ارزیابی چهل سال گفتمان اتحادگرایی جمهوری اسلامی ایران در جهان اسلام پرداخته شده است.

□ طرح مسئله

بر اساس تحقیقات موجود فقدان اتحاد و همبستگی میان ملت‌های جهان اسلام و وابستگی دولت‌ها به پروژه‌های جهان غرب عمده ترین چالش همگرایی سیاسی جهان اسلام در قرن ۲۱ است. به نظر می‌رسد به دو دلیل عمده نفوذ و مداخلات خارجی و نبود اراده عوامل زمینه ساز داخلی در جهان اسلام؛ وحدت اسلامی آنچنان که قدرت اسلامی را بنمایاند و جبهه متحدی را بشارت دهد پدید نیامده است.^۱

ایجاد وحدت بین پیروان مذاهب اسلامی به برکت انقلاب اسلامی ایران، به عنوان یکی از اهداف جدی جمهوری اسلامی مورد توجه قرار گرفت. این دستاورد جهانی انقلاب، ناشی از سیاست‌های اصولی جمهوری اسلامی ایران است. این سیاست، هم در حوزه اندیشه و هم در حوزه عمل، تجلی و بروز یافته است.

در حوزه اندیشه، علاوه بر موضع‌گیری‌های صریح حضرت امام(ره) مبنی بر خودداری از اختلافات مذهبی و ایجاد وحدت اسلامی بین پیروان فرق مختلف اسلام، این سیاست به صورت اصولی در مواضع جانشین امام و قانون اساسی نیز مورد توجه قرار گرفته است. اکنون ائتلاف عربی و غربی بر ضد جمهوری اسلامی ایران که منادی وحدت در جهان اسلام است ممکن است این پرسش را مطرح کند که آیا زمان حاضر بیش از اتحاد و همگرایی شاهد واگرایی و تفرقه و حتی منازعه و تخاصم و جنگ نیابتی میان کشورهای مهم جهان اسلام نیستیم؟ آیا جنگ سوریه و یمن و قبل از آن جنگ عراق عملاً کشورهای اسلامی منطقه را به دو دستگی نکشاند است؟ و در چنین فضایی آیا سخن گفتن از اتحاد و وحدت اسلامی تا چه حد واقع بینانه و منطقی است؟ حقیقت آن است که حتی اگر از ناحیه برخی کشورهای اسلامی نیز نظام ما مورد بی‌مهری یا حتی خصومت قرار گیرد به حکم دستور اسلام اتحاد اسلامی تکلیف و وظیفه جمهوری اسلامی است. این سخن بدین معناست که دستاوردهای اتحادگرایی میان جوامع اسلامی با وجود موانع و دشواری‌های فرارو در طول چهل سال انقلاب کم نیست.

□ هدف و ضرورت

پیروزی انقلاب اسلامی، این دستاورد جهانی و عظیم را برای جامعه اسلامی جهان داشته است که بتواند با اختلاف‌افکنی دشمنان در بین مذاهب اسلامی مقابله کرده و متقابلاً زمینه‌های عملی هرچه بیشتر این همبستگی و وحدت را در سطح داخل و خارج فراهم نماید.

به برکت انقلاب اسلامی ایران، ایجاد وحدت بین پیروان مذاهب اسلامی به عنوان یکی از اهداف جدی نظام مورد توجه قرار گرفته است. این دستاورد جهانی انقلاب، ناشی از سیاست‌های اصولی جمهوری اسلامی ایران است. این سیاست، هم در حوزه اندیشه و هم در حوزه عمل، تجلی و بروز یافته است. به همین جهت، موجب باور و اعتقاد مسلمانان سنی و شیعه جهان شده و تا حدودی توانسته است عملاً وحدت امت اسلامی را شکل بدهد. ولی در مسیر احیای تمدن اسلامی راه درازی در پیش است؛ چنانچه رهبر

۱ امیر محمدی نور "فقدان اتحاد و همبستگی میان ملت‌های جهان اسلام چالش‌های همگرایی سیاسی جهان اسلام در قرن ۲۱" دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی ۱۳۹۳

انقلاب تشکیل نظام انقلابی و اسلامی و تشکیل دولت انقلابی و اسلامی را مقدمه تشکیل جامعه انقلابی و اسلامی و در نهایت تشکیل تمدن انقلابی و اسلامی می دانند^۱ که مسیر پیش روی جهان اسلام را تشکیل می دهد. از این جهت تحقیقاتی از این دست حایز اهمیت است و می تواند اهداف زیر را دنبال کند:

- آگاهی از دستاوردهای اتحادگرایی جمهوری اسلامی در طول چهل سال گذشته
- شناخت عوامل داخلی و خارجی تشتت و تفرقه در عالم اسلامی

□ زاویه دید

نوشتار حاضر از منظر واقع گرایی به پدیده اتحادگرایی جمهوری اسلامی در طول چهل سال گذشته می نگرد.

□ سوال اصلی

دستاوردهای راهبرد اتحادگرایی جمهوری اسلامی و موانع و مشکلات فراروی تحقق اهداف این راهبرد در طول چهل سال گذشته کدامند؟

□ روش تحقیق

پژوهش حاضر از روش تحقیق اسنادی بهره می گیرد.

□ پاسخ به سوالات

مسئله اتحاد اسلامی قرن هاست که از سوی مصلحان دینی، در جهان اسلام مطرح گردیده است، اما این نهضت، متأسفانه با وجود تلاش های مخلصانه و خستگی ناپذیر داعیان آن، هنوز به نتیجه چشمگیری در این باره نائل نگردیده است. از سید جمال الدین اسدآبادی پیشگام اتحاد در جهان اسلام که در صدد بود با هدایت و روشنگری سران جهان اسلام آنها را متوجه خطرات استعمار و اتحاد آنان کند تا رهروان وی که کوشیدند با روشنگری توده مردم آنان را متحد کنند و هر دو راهبرد به شکست انجامید؛ تا انقلاب اسلامی که برای نخستین بار دولت و ملت انقلابی ایران، اتحاد جهان اسلام را در صدر اولویت های خارجی خود قرار دادند. جهان اسلام از نبود پیشران و نیروی محرکه کافی برای اتحاد رنج می برد. حتی سازمان کنفرانس اسلامی نیز که در سال ۱۳۴۸ در پی به آتش کشیده شدن مسجد الاقصی تشکیل شد نتوانست موتور محرکه اتحاد اسلامی در میان بیش از ۵۰ کشور اسلامی بشود.

کشورهای اسلامی تاکنون نتوانسته اند گام مؤثری در مسیر همگرایی بردارند. در واقع، از زمان استقرار سیستم دولت - ملت در سرزمین های اسلامی، طرح های مختلفی برای همگرایی ارائه گردیده که در عمل، برخی به شکست انجامیده و برخی دیگر، به امید موفقیت های آینده به فعالیت خود ادامه داده اند. این ناکامی به دلیل شرایط متفاوتی است که در کشورهای اسلامی حاکم است. در واقع، موانع بزرگی چون استبداد داخلی، اختلافات سیاسی، ملی گرایی افراطی، بی ثباتی سیاسی، رقابت های منطقه ای، استعمار و صهیونیسم بر سر راه همگرایی جهان اسلام وجود دارد که بسیاری از آنها در جوامع آزاد غرب مشاهده نمی شود. در این میان، استبداد داخلی و سلطه استعمار از مهم ترین عوامل اخلال در روند همگرایی جهان اسلام محسوب می شوند، عواملی که خود زمینه ساز بروز و تقویت سایر موانع همگرایی در میان کشورهای اسلامی هستند. نتیجه اینکه اتکای صرف بر نظریه های رایج همگرایی برای تحقق این هدف در میان کشورهای اسلامی کافی به نظر نمی رسد. در واقع، جوامع اسلامی نیازمند الگویی اند که بتواند موانع یادشده را با قدرت از سر راه آنها بردارد. این الگو جز در سایه نظریه اسلام فراهم نمی گردد. اسلام فراتر از نظریه های معمول همگرایی و به عنوان بزرگ ترین عامل پیونددهنده میان مسلمانان می تواند با حذف عوامل تفرقه، جهان اسلام

^۱ بیانات رهبرانقلاب ۱۳۹۷/۳/۷ leader.ir

را در مسیر وحدت و همگرایی قرار دهد.^۱ وقتی انقلاب اسلامی به پیروزی رسید عمل به نظریه اسلامی همگرایی عملا در دستور کار نظام نوپای جمهوری اسلامی قرار گرفت و از همان آغاز شعار امروز ایران؛ فردا فلسطین را مطرح کرد. اما تحمیل جنگ از سوی رژیم بعث عراق نیروی توفنده انقلاب اسلامی که می‌توانست در جهت مقابله با دشمنان جهان اسلام صرف شود تا حد زیادی مصروف دفاع مقدس شد و دشمنان انقلاب اسلامی از همه سو به یاری ارتش بعث آمدند. از این جهت کارشکنی‌ها و دسیسه‌های قدرت‌های بیگانه و خارج از جهان اسلام که منافع خویش را همواره در گرو تفرقه و تشتت آراء مسلمین جست و جو کرده اند، دشمنی‌ها و خصومت‌های دولت‌های حاکم بر برخی کشورهای عربی در طول چهل سال گذشته به خصوص در دوران جنگ تحمیلی ارزش و معنای وحدت‌گرایی جمهوری اسلامی ایران را دوچندان کرده است. وحدت اسلامی یک اتحاد صرف سیاسی یا مصلحتی برای مقاصد مادی تنها نیست، بلکه جامعه‌ای متشکل از افراد انسانی همفکر، هم‌عقیده و هم‌مذهب است که نه تنها در اندیشه مشترک هستند که در عمل نیز اشتراک دارند. وحدت فکری و ایدئولوژیکی مهمترین مبنای همبستگی و تعاون در جامعه اسلامی است. در اسلام هیچ محلی برای تشتت در فکر و عقیده وجود نداشته و تمامی علل و عوامل مورد لزوم برای برقراری وحدتی فراگیر پیش‌بینی شده است. موارد اختلاف و آراء متشکست متوجه مسلمانان است که در درک و شناخت خواسته‌های دین اسلام و نیز پیاده کردن تعالیم آن در مقام عمل، قصور ورزیده و از آن بدور افتاده‌اند و این دوری از تعالیم اسلام اصیل منشاء ظهور اختلاف و تفرقه گردیده است. لذا آنهایی که قصد نفوذ در میان مسلمانان را داشته‌اند با دور کردن مسلمانان از اسلام و برانگیختن اختلافات به حضورشان استمرار بخشیده و به منابع مادی خود نائل شده‌اند.

جهان اسلام در حال حاضر در حساس‌ترین مراحل تاریخ زندگانی خود قرار گرفته و در شرایط کنونی همبستگی کامل دشمنان اسلام را برای مقابله با اسلام و مسلمانان در هر سوی جهان شاهدیم. جهان اسلام با توجه به اهرم‌های قوی اقتصادی و موقعیت خاص جغرافیایی و سابقه غنی فرهنگی، به خوبی قادر به ایفای نقش مهمی در جهان آینده خواهد بود. ولی اتخاذ این نقش بیش از هر چیز در گرو سیاست‌گذاری‌های بلند مدت مشترک، دوری از پراکندگی و تفرقه و جمع شدن تمامی کشورها حول محورهای مشترک اسلامی و استقلال تصمیم‌گیری این کشورها در قبال بیگانگان خواهد بود.

دستاوردهای راهبرد اتحاد اسلامی در ۴۰ سال دوره جمهوری اسلامی

می‌توان دستاوردهای اتحادگرایی جمهوری اسلامی را در موارد زیر برشمرد.

۱- انقلاب اسلامی ایران اتحاد با مسلمانان را در درجه اول از داخل شروع کرد و توجه و اهتمام ویژه به اهل سنت داشته است. تلاش برای حاکم کردن اخوت و برادری و همچنین کاستن از شکاف و فاصله میان مناطق سنی نشین با دیگر مناطق کشور از مهمترین موضوعاتی است که به آن اهتمام می‌شود.

۲- انقلاب اسلامی یکی از رژیم‌های متحد امریکا دارای رابطه با رژیم صهیونیستی را از جغرافیایی سیاسی جهان اسلام محو کرد. شک نیست که اگر انقلاب اسلامی نبود تلاش برای به سازش کشاندن جهان اسلام که اکنون بعد از گذشت ۴۰ سال از جانب برخی کشورهای عربی دنبال می‌شود تا زمینه ساز معامله قرن مورد ادعای ترامپ باشد از همان سال‌های پایانی قرن بیستم به پیش می‌رفت و اگر انقلاب اسلامی نبود شاید تا امروز سیطره رژیم صهیونیستی بر منطقه محقق شده بود.

^۱ - ولایتی علی اکبر؛ سعیدمحمدی رضا، «تحلیل تجارب همگرایی در جهان اسلام»، فصلنامه دانش سیاسی، بهار و تابستان ۱۳۸۹.

۳- خلق گفتمان تقریب و اتحاد اسلامی: انقلاب اسلامی در وضعیت یاس شدید جهان عرب که سرخورده از جنگ با رژیم صهیونیستی بودند به پیروزی رسید. شکست راهبرد ناسیونالیسم عربی با پیروزی انقلاب اسلامی موجب احیای اسلام سیاسی و تلاش برای بازیابی جهان اسلام بر پایه مولفه های اسلامی و دینی شد. این امر بی شک در احیای اسلام‌گرایی و بیداری اسلامی تأثیری غیر قابل انکار داشته است. از این جهت بیداری اسلامی به منزله پیش شرط تحقق اتحاد اسلامی تا حد زیادی مرهون انقلاب اسلامی ایران است.

۴- اهمیت یافتن سازمان‌های بین‌المللی و منطقه ای اسلامی: با پیروزی انقلاب اسلامی و به‌خصوص با پایان جنگ تحمیلی راهبرد اتحاد میان کشورهای اسلامی و جان گرفتن اتحادیه ها وارد فضای تازه ای شد. واقعیت آن است که با فروپاشی شوروی و شکل گیری اتحادیه های جدید از جمله «اتحادیه اروپا»، «اتحادیه افریقا»، «اتحادیه آسه ان» و حتی «اتحادیه کشورهای امریکای لاتین»؛ تنها مجموعه کشورهایی که هنوز هم به اتحاد و همگرایی لازم نرسیده اند کشورهای اسلامی هستند. با این حال نیروی جمهوری اسلامی ایران برای تحرک بخشیدن به این اتحادیه ها به موازات بسط مناسبات دو جانبه محمل مناسبی برای اتحادگرایی در جهان اسلام بوده است.

۵- احیای منزلت و جایگاه اتحادگرایی در حج ابراهیمی به منزله آیین عبادی سیاسی و بزرگ‌ترین اجتماع مسلمانان در سرزمین وحی.

۶- رهبری جریان و محور مقاومت در برابر رژیم صهیونیستی که مهمترین چالش و عامل نزاع میان مسلمانان است.

۷- اثبات کارآمدی شکل دهی به مردمسالاری دینی به عنوان عامل مهم سد راه استعمار و دخالت قدرت‌ها با بهره گیری از تجربه دولت‌های استبدادی و دست نشانده.

۸- اثبات امکان پذیر بودن مقاومت و در پیش گرفتن مسیری مستقل از قدرت‌های شرق و غرب در مسیر آبادانی و توسعه و پیشرفت.

۹- تقویت محور جنوب جنوب به منزله عرصه مهمی از ائتلاف سازی جهان اسلام با دیگر ملل در حال توسعه در مجامع و سازمان‌های بین‌المللی.

۱۰- حمایت از جنبش‌های آزادی بخش و مقاومت در جهان اسلام (عراق، افغانستان، ترکیه، فلسطین، لبنان، سودان، بحرین، نیجریه، اندونزی، کشمیر، پولیساریو و ...)

۱۱- تبدیل فلسطین به منزله مسئله اول جهان اسلام.

ظرفیت؛ مرکزیت و محوریت جمهوری اسلامی

جمهوری اسلامی ایران با قدرت فرهنگی پرستیژی که در جامعه جهانی دارد، می‌تواند بیش از گذشته بر روی استراتژی وحدت تکیه کند و آنرا مطرح سازد. مجامع فرهنگی ایران می‌توانند در این امر پیشقدم باشند. در حقیقت وحدت اسلامی آرزوی تمام مسلمانان جهان است ولی کشور ما این امکان را دارد که مرکزیت داشته باشد و با مطرح کردن صمیمانه آن با دیگر کشورها قدم موثری بردارد، زیرا کشورهای اسلامی از اندونزی تا شمال آفریقا دارای قدیمی ترین تمدن‌ها و تاریخ هستند و آنچه منطقه را تجزیه کرده مصنوعی است و اهداف استعماری آنها را به‌وجود آورده است. با رد کردن موانع وحدت و از بین بردن ریشه‌های پراکندگی کشورهای اسلامی، اگر نتوان به وحدت و یکپارچگی مسلمانان نایل شد، لاقلاً می‌توان از برخورد میان اقوام منطقه جلوگیری کرد. به طور خلاصه، پس از شناخت جهان اسلام و جغرافیایی سیاسی و اوضاع و احوال و مسائل گوناگون اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی مسلمانان، بررسی و ارزیابی علل و عوامل تفرقه و جدایی و موانع وحدت اسلامی، در مرحله سوم باید عوامل و عناصر اتحاد اسلامی بررسی و شناسانده شوند و در دو زمینه: فکری، فرهنگی، اعتقادی و سیاسی، اقتصادی و اجتماعی فعالیت گسترده‌ای انجام شود. در زمینه فکری، فرهنگی و اعتقادی: برقراری مجامع و محافل فرهنگی مذهبی، کنفرانس‌های علمی و فرهنگی و عقیدتی، سیستم ارتباطی قوی، ایجاد مراکز و موسسات دینی، آموزشی، انتشار روزنامه‌ها و مجلات در میان کشورهای اسلامی، ایجاد مرکزی تحقیقاتی - علمی متشکل از علماء و اساتید برجسته جهان اسلام اعم از شیعه و سنی، تاسیس دانشگاه بزرگ اسلامی در سطح جهان اسلام و ارائه یک طرح نمونه و الگو از جامعه متحده اسلامی ضروری و لازم است. از نظر سیاسی، اقتصادی و اجتماعی، مهمترین طرح و برنامه سیاسی که جنبه عملی و اجرایی دارد، سازمان همکاری‌های اسلامی است که قدم‌های اولیه را برداشته است. اگر مصوبات سازمان همکاری‌های اسلامی

به مرحله اجرا درآید و کشورهای عضو از خنثی‌سازی نیروها و امکانات یکدیگر خودداری کنند، مسلمانان به عنوان یک محور قوی و موثر در شرایط نوین بین‌المللی مطرح خواهند شد. این امر به سود کشور خود ما خواهد بود. بی‌گمان ظرفیت‌هایی در جهان اسلام نهفته است که بازسازی ارتباط با آن می‌تواند موجب حل بسیاری از مشکلات فراروی کشور ما شود. کشورهای محوری جهان اسلام و متحدان منطقه‌شان، بیش از ۳۰۰ میلیون نفر جمعیت دارند که بازاری بزرگ به وسعت ۷۰ درصد از اتحادیه اروپا محسوب می‌شود. ترکیه، عربستان، مصر، عراق، تونس، لیبی و یمن در کنار کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس نه فقط از نظر جمعیت بلکه از نظر امکانات مالی و منابع انرژی می‌توانند از قطب‌های بزرگ جهان در هم تنیده امروز شوند. تقریباً عمده بازار انرژی شرق آسیا که حدود ۳۰ درصد از تولید اقتصادی جهان را در دست دارد در انحصار این کشورهاست و مالکیت و سهام بخش عمده‌ای از شبکه‌های جهانی تولید و توزیع در اختیار این کشورها است. شبکه‌های جهانی خبری و اطلاعاتی در کنار مراکز عظیم دانشگاهی و فکری که توسط صاحبان سرمایه در این کشورها اداره می‌شود، به منبع عظیمی برای تولید و انتشار اندیشه اسلامی بدل شده است و نوع ارتباطات راهبردی این کشورها به گونه‌ای است که می‌توانند متحدان خود را به شبکه امنیت جهانی متصل کنند. اینها نمونه‌هایی از امکانات وسیع نهفته در جهان اسلام است که ضرورت رویکرد دوباره به کشورهای محوری جهان اسلام را می‌طلبد.^۱

از نظر اقتصادی توسعه مجامع و سازمان‌های اقتصادی نظیر: سازمان "اكو" و "شورای همکاری خلیج فارس"، در سطح کشورهای اسلامی و در نهایت ایجاد بازار مشترک اسلامی با همکاری حکومت‌های اسلامی بسیار مفید خواهد بود. هرچند در عمل شورای همکاری خلیج فارس هم دچار بحران داخلی و چند پاره شدن شده و هم به محوری برای مخالفت و ضدیت با جمهوری اسلامی ایران تبدیل شده است، در همین جا باید اذعان کرد که مهمترین هدفی که استعمارگران به خاطر آن دست به تجزیه و تفرقه کشورهای اسلامی زده‌اند، اهداف اقتصادی (به دست آوردن منابع اولیه ارزان و بازارهایی برای عرضه محصولات انبار شده) بوده است. بنابراین وحدت اسلامی می‌تواند تنها وسیله برای حفظ و تامین منافع اقتصادی و منابع و مصالح مادی کشورهای اسلامی باشد. شاید بتوان قدم‌های اولیه برای اتحاد اسلامی را از این طریق شروع کرد، زیرا کشورهای اسلامی مکمل‌های اقتصادی نسبت به همدیگر هستند و ایجاد یک بازار مشترک اسلامی می‌تواند آنها را در راستای رفع نیازهای مادی یکدیگر کمک کند.

از تقریب تا تحکیم اتحاد

با پیروزی انقلاب اسلامی همگرایی اسلامی هویتی ثمرآفرین پیدا نمود، تغییر نگرش به اندیشه تقریب از یک مسئله فرعی به عنصری سیاسی و تحول آفرین از دستاوردهای ایدئولوژیک انقلاب اسلامی به شمار می‌آید. انقلاب با تمسک به این آموزه برای همگان هویتی جدید از تقریب پدید آورد؛ هویتی که آدمی را به هدفی مقدس در جهت پیگیری آرمان‌های بلند اسلامی فرا می‌خواند. وحدت مذاهب اسلامی بر اساس اصول مسلم و مشترک اسلامی و اتخاذ موضع واحد برای تحقق اهداف عالی امنای اسلامی و موضع‌گیری واحد در برابر دشمنان اسلام با احترام به التزام قلبی و عملی هر یک از مسلمانان به مذهب خویش، خود هویت نوینی برای تقریب است.^۲

مبانی تقریب مذاهب از جمله اخوت اسلامی، آزادی اجتهاد، عقلانیت اسلامی و اشاعه گفت و گوی منطقی، همه از متن قرآن تجلی یافته‌اند و در حقیقت خداوند ما را به این حرکت امر کرده است. موانع تقریب که مهم‌ترین آنها توطئه مستکبران، عدم التزام عملی مسلمانان به تعالیم دین، حاکمان وابسته به مستکبران و سوء تفاهمات موجود میان مسلمانان است، در این جهت

^۱ حسین سلیمی، بازگشت به جهان اسلام <https://www.cgie.org.ir/fa/news/4275>

^۲ افتخار دانش پور؛ تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر جریان وحدت و تقریب اسلامی <http://mazaheb.ac.ir/docs/>

می‌توان به راهکارهایی در زمینه های علمی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی چون ایجاد و تعمیق موج بیداری اسلامی، برجسته نکردن امور اختلافی، تلاش برای برقراری اتحاد جماهیر اسلامی و دیوان بین المللی اسلامی اشاره کرد.^۱

□ نتیجه گیری

در چهلمین سال پیروزی انقلاب و در شرایط حساس و پیچیده جهان اسلام، همدلی و وحدت بین شیعیان و اهل تسنن بیش از هر زمان دیگری ضرورت دارد. پر واضح است که یکی از اهداف برنامه ریزی شده آمریکا برای تثبیت، توجیه و حضور دائمی در منطقه ایجاد شکاف های مذهبی بین مسلمان است. انقلاب اسلامی با محوریت تفکر و اندیشه بنیان گذار خود امام خمینی (ره)، وحدت و تقریب را یک تاکتیک و یا ابزار مصلحتی برای پیش برد اهداف و مقاصد سیاسی نمی بیند. وحدت را یک اصل مسلم دینی، اسلامی تعریف نموده و لازمه توفیق در مبارزه با دشمن اصلی و موفقیت در رهایی از وضعیت اسفبار کنونی مسلمین را در گرو همبستگی می داند. انسجام و وحدت جمعی، مهم ترین مسئله امت اسلامی است. استعمارگران نیز پی به اهمیت آن برده و در دهه های اخیر در صدد شکستن آن برآمده و با نقشه های شوم بهره های ظالمانه فراوانی برده اند. شاهد مثال های روشن تلاش انقلاب برای تحقق آرمان وحدت و تقریب مواردی چون اهمیت به مسئله فلسطین و روز قدس، هفته وحدت و برگزاری کنفرانس های متعدد در این رابطه، حج ابراهیمی و ... است. تحولات جاری در عرصه بین الملل، رویکرد دینی و معنوی بشر معاصر و امواج وسیع اسلام خواهی و بیداری اسلامی در جهان به ویژه دنیای غرب مؤید این واقعیت است که انقلاب اسلامی ایران آغازگر کوشش در راستای هویت جدید تقریبی است. پرتو افشانی فجر انقلاب شکوهمند اسلامی، تأثیرات شگرفی در روشنایی و بیداری جهان اسلام گذاشت و درخشش نور نظام مردم سالاری دینی منشأ تحولات گسترده ای در خاورمیانه و دنیای اسلام بوده است.^۲

بی تردید نقش رسانه ملی در ترویج آثار مثبت وحدت اسلامی، موثر و قابل توجه است. پیشنهاد می شود رسانه ملی در راستای ایفای رسالت خود به بررسی دستاوردهای راهبرد اتحادگرایی در چهل سال گذشته بپردازد.

^۱ فاطمه ناصر معدلی، نقد و بررسی مبانی، موانع و راه کارهای تقریب مذاهب اسلامی با رویکرد قرآنی پایان نامه کارشناسی ارشد علوم قرآن و حدیث دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، دانشکده علوم قرآنی تهران ۱۳۸۸

^۲ افتخار دانش پور؛ تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر جریان وحدت و تقریب اسلامی <http://mazaheb.ac.ir/docs/>